

Державна підтримка розвитку екотуризму у Франції включає програми навчання місцевих жителів, зацікавлених у розвитку цих видів послуг. В Японії держпідтримка здійснюється у формі виділення коштів на екологічну рекламу об'єктів екотуризму; прийняття адміністративних заходів щодо порушників норм екологічного права та з регулювання доступу туристів в охоронювані природні і культурно-історичні зони; виділення грантів на розвиток екотуризму за заявками Рад з розвитку екологічного туризму.

Більшість країн, які поділяють таку з найважливіших принципів екотуризму, який полягає в підтримку збереження природних територій за допомогою отримання місцевою громадою економічних і соціальних вигод, а також шляхом підвищення обізнаності як місцевих жителів, так і туристів про необхідність збереження природних і культурних цінностей. Іншими словами, екотуризм повинен приносити користь місцевій громаді, природній екосистемі і туристам.

У цьому контексті в Китаї при організації річкових турів по ділянках річок з унікальною біологічною і культурною цінністю забезпечується збереження незайманих річкових русел і сприяння розвитку місцевих громад уздовж річок [3, с. 48]. В якості консультантів беруть участь представники місцевих громад, які радять як співробітникам, так і учасникам поїздки, як правильно вести себе в місцях відвідування. Місцеві табори, маршрути для піших прогулянок, практика фотографування, а також стиль і тривалість відвідувань сіл регулюються відповідно до рекомендацій місцевих жителів.

Концепції екотуризму в багатьох країнах містять освітній компонент, перш за все за допомогою реалізації програм навчання місцевих жителів, зацікавлених у розвитку екотуризму. Через освіту і залучення в практичні заходи здійснюється вплив на зміну поведінки і виховання екологічної відповідальності місцевих підприємств, громад і відвідувачів.

В Україні висвітлений зарубіжний досвід можна впроваджувати в Карпатах, Яремчі і інших красивих місцях. Яскравим прикладом є Villa Gogol в селі Кодакі, в безпосередній близькості від Києва, що позиціонує себе, як місце для зеленого туризму в старосвітському стилі. Або ж комплекс "Українське село", розташований в селищі Бузова. Тобто в Україні великий потенціал для розвитку екологічного туризму.

Отже, накопичений різними країнами досвід з розвитку екотуризму свідчить про специфіку різних країн і загальні підходи при формуванні і реалізації екотуристської політики, гармонізованої з міжнародними рекомендаціями та завданнями по створенню умов для сталого розвитку туризму в умовах переходу до "зеленої" економіки. У різних країнах формуються різні підходи, концепції, моделі та інструменти, відповідні їх національним ситуаціям і пріоритетам. У рамках триваючої дискусії про можливість досягнення "кращої форми" туризму, відповідної принципам глобальної концепції сталого розвитку, конкретні приклади різних країн демонструють, як екотуризм може сприяти досягненню цілей стійкого розвитку.

Список використаних джерел

1. Анализ зарубежного опыта развития внутреннего и въездного туризма. Сост. О.Б. Аникеева, Т.В. Абрамова, А.А. Кутейникова, С.Н. Титов. *Аналитический вестник*. 2016. № 47 (646). С. 7–130.
2. Божанова В.Ю. Теоретико-методологічні підходи та практичні рекомендації формування та функціонування екологічного туризму як цілісної системи. *Економічний простір*. № 149, 2019. С. 18-26.
3. Кобелька О. Екологічний туризм, як пріоритетний напрямок сталого туризму в межах національних парків. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія*. 2010. Вип. 1 (27), спец. вип.: Стале природокористування: підходи, проблеми, перспектива. С. 400–405.

УДК 379.85.502.315

Лебедев Н.А., канд. с.-х. наук, доцент, кафедри биологии и экологии
УО Мозырский государственный педагогический университет им. И.П. Шамякина

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ С ПОМОЩЬЮ ТУРИЗМА

В статье представлен опыт использования туризма в качестве инструмента формирования экологической культуры населения в ФРГ на примере экологической тропы, посвященной летучим мышам в парке Schloss Beck. Показано, что особенностью инфраструктуры современных экологических объектов является задействование в восприятии информации различных органов чувств с целью достижения максимального педагогического эффекта.

Ключевые слова: экологический туризм, экологическая культура.

Одной из глобальных проблем современности, требующей неотложного решения, является проблема загрязнения окружающей среды. В свою очередь, загрязнение окружающей среды вызывает целый ряд негативных последствий, таких как снижение в планетарном масштабе видового разнообразия организмов, климатические изменения и др. Многие ученые обоснованно считают, что в гололе началось шестое массовое вымирание фанерозоя. Поскольку это вымирание в отличие от предыдущих обусловлено хозяйственной деятельностью человека, то спрогнозировать его истинные масштабы и последствия не представляется возможным. Устойчивый рост температуры на планете приводит к быстрому таянию ледников, что вызывает повышение уровня Мирового океана. Причем сокращение площади ледников касается не только северных территорий, но и стран Центральной Азии. Следует отметить, что проблема загрязнения окружающей среды не может быть решена усилиями одной или даже нескольких стран. Только сотрудничество всего мирового сообщества и использование разнообразных подходов являются залогом достижения успеха. Важнейшим инструментом решения проблемы загрязнения окружающей среды служит экологическое воспитание населения, в том числе через туризм. В этом вопросе необходимо применять накопленный опыт развития экологиче-

ского туризма в западных странах [1]. Целью статьи является обобщение опыта использования туризма как инструмента формирования экологической культуры населения в ФРГ на примере экологической тропы, посвященной летучим мышам в парке Schloss Beck (земля Северный Рейн – Вестфалия»).

Современная Германия является одной из наиболее густонаселенных стран Европейского союза: средняя плотность населения в ней составляет около 233 человек на км² (2021). Естественно, при такой высокой плотности населения весьма актуальными являются вопросы бережного отношения к природе, сохранения биологической уникальности окружающей среды для последующих поколений. Решение этой важной для любой страны задачи достигается не только за счет эффективного природоохранного законодательства, но и благодаря высокой экологической культуре местного населения. Причем формирование ее происходит как в традиционной образовательной среде, так и при использовании многочисленной сети разнообразных эколого-культурных объектов. Например, экологические тропы, музеи естественной истории, зоопарки, расположенные в разных немецких городах (г. Гельзенкирхен, г. Бремерхафен и др.). Следует отметить, что, как правило, на таких объектах действуют специальные образовательные программы, направленные на работу с детьми различного возраста. Одним из таких хорошо обустроенных объектов является экологическая тропа, посвященная летучим мышам, расположенная на территории парка Schloss Beck. Отличительной особенностью этого объекта является то, что тропа расположена на высоте, в кронах деревьев (рис. 1). Такой подход обеспечивает соблюдение одного из базовых принципов экологического туризма – отсутствие негативного воздействия на окружающую среду при посещении объекта экскурсантами.

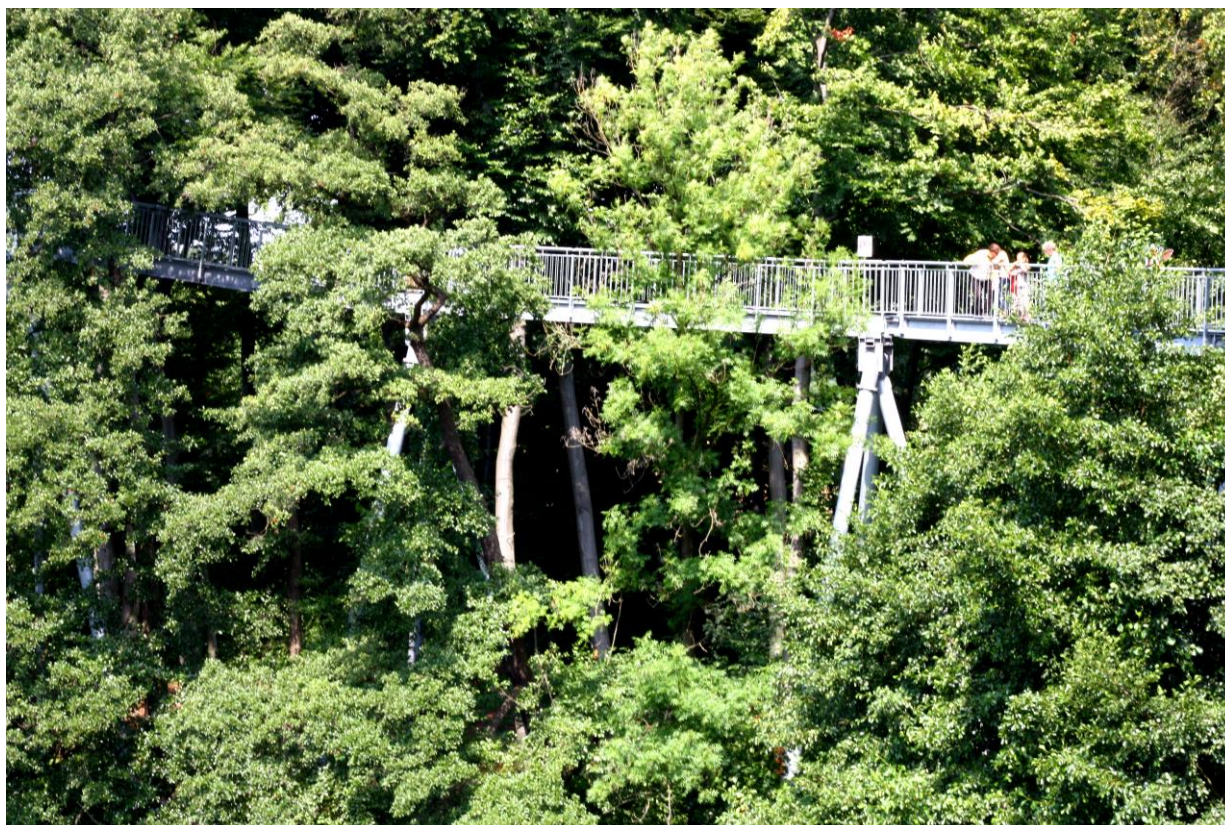

Рисунок 1. Экологическая тропа парка Schloss Beck (фотография автора)

По ходу движения в наглядной форме представлена информация о различных видах летучих мышей, населяющих старинный парк, их биологии, также приводятся сведения об отдельных видах местных животных и растений, входящих в состав экосистем с летучими мышами. Считается, что чем больше органов чувств задействовано в восприятии информации, тем лучше она запоминается. Причем зрительное впечатление является наиболее прочным. Кроме того, большую роль в усвоении материала играет повторение и сопоставление одних фактов с другими [2].

Поэтому при проектировании тропы разработаны тренажеры, позволяющие почувствовать запах лесных растений (земляники и др.), услышать звуки, издаваемые птицами, увидеть местных насекомых и др. Так, на тропе размещен экспонат из ствола дерева (рис. 2), в который вмонтированы картинки с изображениями и названиями птиц. Под табличкой располагается небольшой динамик и кнопка, воспроизводящая голос птицы. Экскурсант нажимает на кнопку и слышит голос птицы. В экспонате под стеклом размещается небольшая коллекция насекомых, обитающих в лесу (рис. 3). Тропа оборудована стационарным биноклем для наблюдений, имеется беседка для отдыха экскурсантов. Особое внимание уделено безопасности: вход детям младше 12 лет разрешен только в сопровождении взрослых. Важно отметить и то, что экологическая тропа задумана и функционирует как гармоничная, хотя и небольшая, часть парка, включающего замок XVIII века, многочисленные детские аттракционы, прокат лодок, катамаранов и др. Особое внимание уделено безопасности: вход детям младше 12 лет разрешен только в сопровождении взрослых.

Рисунок 2. “Поющее дерево”
(фотография автора)

Рисунок 3. Размещение насекомых
в дереве (фотография автора)

Важно отметить и то, что экологическая тропа задумана и функционирует как гармоничная, хотя и небольшая, часть парка, включающего красивый замок XVIII века, многочисленные детские аттракционы, прокат лодок, катамаранов и др. Предоставление широкого спектра услуг в сочетании с невысокой стоимостью входных билетов обеспечивают большое количество посетителей в сезон работы парка.

Таким образом, формирование экологической культуры населения ФРГ происходит не только в традиционной образовательной среде, но и при использовании многочисленной сети разнообразных эколого-культурных объектов (экологических троп и др.).

Список литературы

1. Лебедев Н.А., Бахарев В.А. Туризм как направление формирования экологической культуры населения (отечественный и зарубежный опыт. Актуальность идей В.И. Вернадского в современной культурно-образовательной и природоохранной деятельности: материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием 17-18 декабря 2014 года, посвященной 150-летию со дня рождения В.И. Вернадского. Под ред. профессора Н.Н. Максимова. Великий Новгород: “Новгородский технопарк”. 2014. С. 35–40.

2. Лебедев Н.А. Использование тренажеров при обучении зоологии в школе. Зоологические чтения: сборник статей международной научно-практической конференции “Зоологические чтения – 2019”, посвященной 90-летию Гродненского зоологического парка (Гродно, 20–22 марта 2019 г.). [редколлегия: О.В. Янчуревич (ответственный редактор), А.В. Рыжая, А.В. Каревский]. Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы, 2019. С. 161–163.

УДК 338.48

Сахарнацька Л.І. канд. екон. наук
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Однією з найпопулярніших нетрадиційних стратегій розвитку сільських територій є туризм і пов'язані з ним можливості підприємництва, оскільки туризм здатний приносити дохід, створювати робочі місця і покращувати соціальні та економічні умови в країні.

Туристично-рекреаційна сфера на сьогоднішній день займає провідну роль і характеризується наявним високим потенціалом для соціально-економічного та екологічного розвитку і відновленню сільських територій. Для ефективного ведення туристично-рекреаційного комплексу в сільській місцевості, необхідним є розгляд комплексних і стійких підходів, які допоможуть уникнути завдань шкоди ресурсам та виявить переваги та ризики розвитку сільського туризму. Однією з найпопулярніших нетрадиційних стратегій розвитку

Ключові слова: сільська місцевість, розвиток сільських територій, туристично-рекреаційні ресурси, сільський туризм.

Сільський туризм на початку XXI ст. – один із найперспективніших видів відпочинку у Карпатському, Поліському, Подільському, Наддніпрянському регіонах. Для сільських мешканців України цей вид туризму є найкращим стимулом для започаткування й розвитку підприємницької діяльності, що дає додаткові прибутки та підвищує рівень зайнятості членів сільських родин. Крім цього, діяльність сільських громад з організації агрокреаційного сервісу стимулює облаштування сільських осель та благоустрій сільської місцевості, створює додаткові шляхи наповнення місцевих бюджетів, перетворюється на вагомий чинник перспективного розвитку сільських територій [2].